

KOLBULLETTINEN

Nr. 6

Nyheter från Agunnaryd

1997

Den gamla mässhaken

Kyrkvaktmästare Jan Björk har forskat en del kring några av kyrkans inventarier. Här beskriver han tillkomsten av den gamla mässkrud som finns att beskåda längst nere i kyrkan. Mässkruden används idag främst på de stora högtidsdagarna.

Den mässhake (casula) som idag hänger i kyrkan i en glasmonter sägs vara från slutet av 1600 talet. Där den idag hänger så har den svart sammet men från början var den blå. Längs kanterna löper silverband. Broderierna som finns på mässhaken lär vara förda av pärlstickerskan Helena Larsdotter, Eksjö.

Mässhaken som kyrkligt plagg kom först att användas av alla slags kyrkotjänare och först omkring år 1000 så kom den att bli kyrkans förnämsta gudstjänstplagg. Under arens lopp har mässhaken sedan diskuterats livligt. Vid 1571 års kyrkoordning så föreskrevs att när prästen skall hålla mäss så skall han kläda sig ” såsom pläghsedh

är”. Karl IX:e däremot ansåg att mässhaken var farlig för den höll kvar folket vid de påviska villfarelserna och han avskaffade den vid hovet. Men mässhaken har bestått och under 1600-talet så tillfördes nya textilier till kyrkorna. I Agunnaryd fanns, innan den vi beskriver här, äldre mässhakar. Bland annat så hade man inköpt en 1615 och den kom senare med Nils Siöblads och socknens samtycke att försäljas.

Helena Larsdotter

Om vi håller oss till denna mässhake och dess broderier så undrar man vem denna Helena Larsdotter Lindelia, som var hennes namn, var. Hon var bosatt i Eksjö. Man har inte funnit några uppgifter om maken och i handlingar så omtalas hon som änka rätt tidigt. Den 22 juli 1678 köper hon halva delen i Vaxblekaregården i Eksjö. Hon kan följas under 26 år som ”broderska”, åren 1682 - 1708. Helena kom att avlida den 10 februari 1710.

Hennes broderier intar en särställning med sin medeltidsstil. Broderierna har kopierats eller omarbetats i en personlig stil, man har nämligen påträffat förebilder.

Ryggsidan

Om vi tittar närmare på vad som finns på mässhaken så ser vi längst upp en pelikan. Det här förhållandet att häckande, äldre djur böjde näbben mot bröstet för att mata ungarna i boet med den fisk de haft med sig i strupsäcken vantolkades förr som att

föräldrarna skulle slita upp bröstet för att mata ungarna med sitt blod. På grund av denna vantolkning så kom det att bli en symbol för Kristi offerdöd.

Under pelikanen finner vi Kristus på korset där vi också i pannan kan se en törnekrona. Själva korset har kommit att symbolisera det eviga livet i och med Jesus uppståndelse. Vid tiden för Jesus korsfästelse så hade korset förmodligen närmast formen av ett T som ett Tau-kors, även kallat Antoniuskors.

Om inte Kolbulletinen ger dig all information du behöver så finns det ett självklart komplement... att prenumerera på Smälänningen. Men det gör du förstås redan!?!

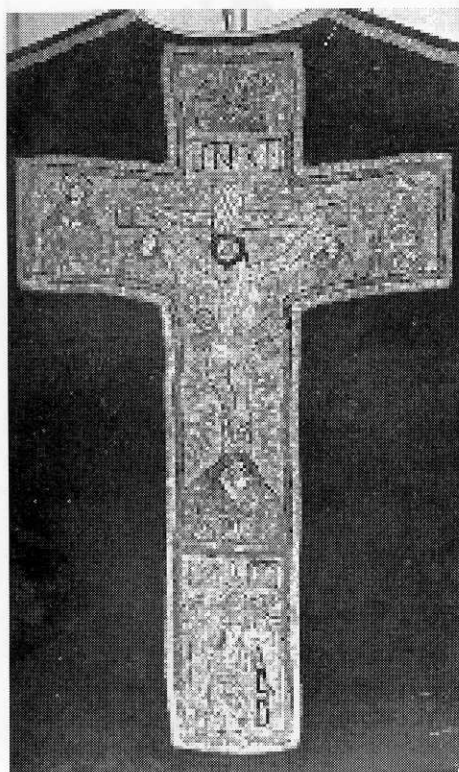

SMÄLÄNNINGEN
tidningen för västra Kronoberg

En symbol för de av Gud utvalda, omnämnd i Gamla Testamentet (Hes. 9:4). Till höger ser vi Maria i blått med knäppta händer. Till vänster ser vi Johannes med korslagda armar det var den lärjunge Jesus älskade och på korset sa han till Maria: Kvinna där är din son. och till Johannes: Där är din mor. Och från den stunden bodde Maria hos Johannes.

Runtom så ser vi blomsterdekorationer och i gamla tider var det vanligt att man dekorerade med Aronsrot. Runt medeltiden var detta en Maria-symbol. Marias släkting Elisabeth härstammade nämligen från Arons ätt. Eftersom växten hade en utseendemässigt fallisk blomkolv så kallades den bland allmogen för "prästupitt".

Däremellan finns två personer som jag är lite tveksam till. Det måste ju vara personer i Jesu närhet, men vilka? Bertil Bexell skrev i sin historik om Agunnaryds kyrkor att

det möjligen kunde vara Nikodemus och Josef från Arimatia. Personligen tror jag att det är två kvinnor den ena Maria gift med Klopas en syster till Jesu moder och den andra Maria, Jacobs mor.

Maria från Magdala

Vid korsets fot sitter Maria från Magdala hopsjunken, som attribut hade hon ofta en krans men så är inte fallet här. Däremot så finns det blommor runt henne och i knät ser vi en röd mantel. Och Maria själv sitter barfota. Hon var även den förste som fick se Jesus efter uppståndelsen.

Längre ned så ser vi ett rum i gotisk stil med gyllene valv och här ser vi den heliga

Barbara med ett torn med tre fönster. Och att hon fick detta attribut, ett torn, lär bero på att fadern spärrade in henne i detsamma. Att det har tre fönster kan härledas till treenigheten.

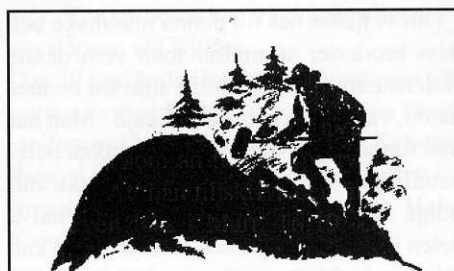
Framsidan

Under gyllene valv ser vi tre lärjungar. Överst skulle kunna vara Jakob. I mitten är det Johannes med kalken och längst ner så ser vi Petrus med bok och nyckel. Att han har avbildats med nycklar har uppfattats som att han är "portvakten" till himlen. Att han tillskrivs den makten kan man även läsa i Matt. 16:19. Dessa tre lärjungar följde med Jesu upp på härlighetens berg

De gotiska valven

I de gotiska valven runt lärjungarna och den heliga Barbara så ser vi fönster och de symboliserade öppningar genom vilket det övernaturliga ljuset kunde strömma in. Det här ljuset representerade då den helige Ande och själva fönstret jungfru Maria. Som färgsymbolik så var de oftast blå. Själva valven som lärjungarna står i kan ha en del olika betydelser ser vi det som "tempel" så står de för helighet. Men tittar vi på de pelare som bär upp ingången till templet, så betyder de, det allra heligaste. Ser vi det däremot som en port, så läser vi t.ex. i Johannesevangeliet 10:9. Jesus säger: " Jag är grinden. Den som går in genom mig skall bli räddad....." Men även Petrus avbildas ju som portvakten med nycklar. Se ovan!

Jan Björk

Kolarföreningen

Nu är programmet för Kolarveckan klart men det fattas folk i serveringen.

Snälla:

Hör av er till

Helen 630 64

Eva 611 64

och tala om vilken gång ni vill hjälpa till. Det behövs även många som kan vakta Milan, både dag och natt.

MVH

Agunnaryds Kolarförening

REDAKTION

Adress: Prostgården,
341 77 AGUNNARYD.
Tel. 0372/61010(även fax)

Oscar Nordqvist,
Tumhult,
341 77 AGUNNARYD

Christer Rudvall,
Prostgården,
341 77 AGUNNARYD

För att undvika felaktigheter och missförstånd måste samtliga informationer inskickas eller inlämnas skriftligen.

Insänt material arkiveras för en tid av 6 månader. Den som vill ha tillbaka sitt originalmanuskript får avhämta detta på expeditionen

Ansvarig utgivare:

Willy Uvebant, Ryd,
341 77 AGUNNARYD.

Redaktionskommitte':

Christer Rudvall
Oskar Nordquist
mfl, mfl

Manusstoppssdagar:

13 juni 15 aug 19 sept

Kolbulletinen sponsras av:

Agunnaryds Kolmila
Smälänningen
Sparbanken Sverige
Ingvar Kamprad
Heurlinska stiftelsen

Har du synpunkter på innehållet : hör av dig till oss på redaktionen.

Agunnarydssiluetterna i huvudet på första sidan är ritade av Jan Björk.

**Nästa manus-
stopp fredagen
13 juni**

Nästa nummer av
Kolbulletinen utkommer
månadsskiftet juni-juli -97